

Последњих дана, једна од најбизарнијих и најинтересантнијих вести на тему филма била је идеја Републике Српске да заједно са матицом Србијом започне реализацију филмског пројекта о Јасеновцу. У новинској вести чија се озбиљност и поузданост наравно могу довести у питање, говори се о нуђењу пројекта Спиелбергу а лицитира се и са Де Нировим глумачким ангажманом.

Овакве спекулације су наравно узбуркале филмску јавност а да се политичари мало више баве филмом, узбуркале би и политичку. Пре свега, наша бивша држава има врло богато искуство у реализацији великих државних пројеката чија је судбина у свету била у најмању руку занимљива. Велика фреска о бици на Неретви коју је режирао Вељко Булајић била је номинована за „оскара“ за страни филм, многи партизански спектакли нашли су своје место, често у скраћеним верзијама, у експлоитацион биоскопима или на полицама видео клубова. Њихов попагандни учинак је нејасан. Однос светске јавности према концепту Југославије показао се као крајње сумњив, у тренутку када су се збивали преломни поцеси. Нико се није позвао на наше ратне спектакле као документ који их је подстакао да о идеји Југославије мисле ишта лепше. Штавише, у самој Југославији, исти ти ратни спектакли послужили су као водич националистима како да се костимирају у четнике или усташе пред почетак сукоба. У самој филмској струци ти спектакли остали су омражени због бројних малверзација, а неки попут „Великог транспорта“ разорили су читаве гране наше кинематографије и скончавали на суду.

Ипак, носталгично гледано, наравно да ти спектакли делују и као један доста убедљив показатељ моћи наше тадашње филмске индустрије, њене занатске компетенције и озбиљног односа политичара према филму.

Република Српска, међутим, има тенденцију да данас учествује у финансирању новог таласа нашег ратног спектакла. После „Турнеје“ Горана Марковића, РС је помогла и филм Срђана Драгојевића „Свети Георгије убива аждаху“. Заправо, „Георгије“ је снимљен пре „Турнеје“, али ће касније изаћи. Карактеристика ова два филма јесте да они негативно или уз доста релативизације говоре о српској улози у Првом светском рату, односно недавном рату у Босни. Док је рат у Босни још увек свеж, па се ни сама

Како снимити филм о Јасеновцу

Пише: Димитрије Војнов
уторак, 06 јануар 2009 03:17

матица Србија према њему није тачно определила, Први светски рат је иначе званично третиран као одбрамбени рат у коме је Србија била жртва, а сама Република Српска би имала витални интерес да оба ова филма говоре о позитивном српском учешћу у тим ратовима, пошто је Први светски рат ослободио простор данашње Републике Српске од аустроугарских колонизатора док је недавни рат у Босни омогућио да Република Српска настане као ентитет. Међутим, РС чини управо супротно и финансира филмове који у пропагандном смислу раде против ње и дају за право онима који је сматрају „геноцидном творевином“.

Један од контрааргумента који се може изрећи у одбрану ова два филма јесте теза да управо спремност српског филма да се суочи са мрачном страном српског ангажмана показује величину српског друштва које признаје да има своју мрачну страну. Ту се онда увек провуче поређење са америчким филмом који доследно приказује мрачну страну америчког ангажмана. Ипак, заборавља се да такво приказивање своје величине може да функционише само у технички супериорним филмовима који својим квалитетом и вештином бране друштво из кога долазе. Колико год филм „Апокалипса данас“ („Apocalypse now“) критиковао Америку, иза њега остаје одушевљење том земљом због бриљантне реализације филма. Српски филм несумњиво јесте био способан да произведе такав филм, сетимо се „Лепих села“, али питање је да ли рецимо „Турнеја“ емитује сличан ниво занатске супериорности који би покрио њен идеолошки задатак.

Ангажовање страног редитеља да сними програмски филм о историји неке неразвијене земље познат је метод. Таква пракса имала је повољне и жалосне исходе. Пример повољног исхода је ремек-дело антиколонијалне кинематографије „La battaglia di Algeri“ Gilla Pontecorva, италијанског редитеља који је применио тада актуелне и авангардне технике кинема веритеа на причу о алжирској борби за независност. Овај филм је имао три номинације за „оскара“ и освојио је награду у Венецији а данас се налази у већини селекција битних филмова. Рђав пример је наш редитељ Здравко Велимировић који је у Мозамбику снимио њихов НОБ филм „Време леопарда“ у склопу помоћи СФРЈ овој нејакој кинематографији.

Ми у кинематографском смислу можда јесмо Мозамбик, али не треба да дозволимо да филм о Јасеновцу сними неки западни Здравко Велимировић.

С друге стране, познајући праксу Републике Српске, лако би могло да им се омакне да анагажују редитеља који ће у причи у Јасеновцу приказати усташе као позитивце.

Како снимити филм о Јасеновцу

Пише: Димитрије Војнов
уторак, 06 јануар 2009 03:17

Пошто је прича о ангажовању Спилберга неизвесна, ако он одбије ову понуду, требало би имати припремљено резервно решење.

Редитељ филма о Јасеновцу би пре свега требало да буде неко ко може кроз свој ранији опус да профилише нови филм на светском тржишту. Американизовани филм „Szabadsag szerelem“, који су на тему мађарске револуције снимили холивудски имигранти Andrew Vajna и Joe Eszterhas био је сувише холивудизован за политички активну публику и сувише егзотичан за гледаоце који траже холивудски ужитак. Кроз тај филм, Мађари су иживели своју жељу да сниме партизански филм, био је релативно гледан на домаћем терену, приказан је сасвим маргинално у Берлину, и ништа више. Пошто смо ми на време прележали болест звану партизански филм, треба да нађемо редитеља који може да постигне максималан политички ефекат у садашњем тренутку а да филм буде и колико-толико биоскопски атрактиван.

Прво име које пада на памет је Oliver Stone. Он би био сјајно решење. Његови занатски и политички донети су беспрекорни, а у последње време је очигледно склон томе да се бави и политичким филмом који нема превелику амбицију на благајнама. Чак и опција да Stone снимити документарни филм о Јасеновцу може бити интересантна и имати приличан одјек у свету.

Следеће име је Paul Greengrass, британски ветеран политичког филма који снима акцијаше о Bourneu како би себи омогућио да на миру ради амбициозне политичке наслове.

Из Британије долази и Danny Boyle, редитељ који се интересује да ради филмове ван англоамеричког миљеа. Ако имамо у виду да је он до сада често мењао жанрове а да није снимити ниједан филм о Холокаусту, њега би ова тема можда заинтересовала.

Од млађих британских аутора, занимљива опција је и Kevin Macdonald који је поред успешне документаристичке каријере са насловима попут „Touching the void“, „One day in september“ и „My enemy's enemy“ снимити и успешан играњак „The last king of Scotland“ о Иди Амину.

Ирски редитељ Jim Sheridan такође дели интересовање за политичке теме. Управо

Како снимити филм о Јасеновцу

Пише: Димитрије Војнов
уторак, 06 јануар 2009 03:17

удаљавање од политичких тема у Америци је и осакатило његову holivudsku fazu, а његов ученик Terry George је имао велики успех са филмом „Hotel Rwanda“ који је тематизаов геноцид у Руанди па би учитељ могао поћи учениковим стопама.

Холандски редитељ Paul Verhoeven је напустио Холивуд али је и даље велико име у свету. Из његовог опуса је јасно да су успомене на Други светски рат и Холокауст оставиле снажан траг. Његов култни статус несумњиво би омогућио овом филму велики публицитет и пласман како на фестивалима тако и у биоскопима широм света. Последњих година, Verhoeven је развијао неке пројекте о Другом светском рату и ратним злочинима.

Volker Schlöndorff и Werner Herzog су увек занимљива решења. Schlöndorff због своје прецизности и осведоченог антинацистичког ангажмана а Herzog због својих моћних визија, спремности да се упознаје са другим културама и фанатизма који би могао да савлада причу о Јасеновцу.

У сваком случају требало би одолети смислу за хумор и не узети америчког редитеља Nicholasa Jasenovца који се намеће својим презименом.

Сигурно је да се може наћи још пуно кандидата који би имали таленат и/ или углед у светској филмској јавности да обележе пројекат о Јасеновцу. Имена попут Alfonsa Cuarона или Atoma Егоуана се само ређају. Ипак, кључно питање је имају ли Србија и Република Српска довољно зрелости да проговоре о Јасеновцу, вероватно кључном догађају за објашњавање много чега о Србима у двадесетом веку.

(Текст преузет са блога „Доба невиности“ <http://dobanevinosti.blogspot.com/2009/01/komnike-18-jasenovac.html>)